

Correctievoorschrift HAVO

2026

tijdvak 1

Fries

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Tekst met vragen

- 1.1 Antwoorden op open vragen mogen in het Fries of in het Nederlands gegeven worden.
- 1.2 Citeervragen moeten in het Fries beantwoord worden.
- 1.3 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.4 Voor alle open vragen met een maximumaantal woorden geldt: indien kandidaten een vraag herhalen alvorens zij tot een antwoord komen, worden de woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het beoordelingsmodel) niet meegeteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1 Plan om Fryslân ‘it bêste lân fan d’ ierde’ te meitsjen

1 C

2 B

3 maximumscore 1

“(Mar) der wurdt te folle wurke yn de eigen bûl”. (ynlieding)

4 D

5 B

6 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Fryslân ta in foarbyld/minyproeftún meitsje fan de transysje (r. 31-34)

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als uit het antwoord blijkt dat het om de transitie gaat.

Vraag	Antwoord	Scores
7	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: By grienteprodukten (yn de supermerk) oanjaan oft se al of net bewurke binne mei pestisiden en keunstdong. (r. 38-40)	
8	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Lanlike regels ferbiede it. (r. 48 en 49)	
9	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: • It komt troch de marketingkrêft fan grutte bedriuwen/de yndustry. (r. 52 en 53) • Bewustwurdig liedt faak net ta oar gedrach. (r. 54 en 55)	1 1
10	B	
11	D	
12	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: • De transysje kin liede ta in moaie takomst, (r. 66 en 67) • mar dy takomst is net foar elkenien moai/mar der binne ek altyd ferliezers (r. 68 en 69) / mar kin ek liede ta spanningen en tsjinstellingen. (r. 67 en 68)	1 1
13	B	
14	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: de hjoeddeistige koälysje yn it Provinsjehûs (r. 79)	
15	B	
16	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Akseptearje dat it net dúdlik is hokker kant oft it mei de maatskippij út giet. of Besjoch it fan alle kanten.	
17	maximumscore 1 “Doe’t wy ... ferfolchpetearen pland.” (r. 82-84)	
18	E	
19	C	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 2 De talerêder

20 A

21 D

22 **maximumscore 1**

De kern van een goed antwoord is:

It ophelpen fan de bân fan de mienskip mei syn woartels. (r. 6 en 7)

23 B

24 **maximumscore 1**

De kern van een goed antwoord is:

Om't er al graach lêze woe, wylst it in soad muoite koste. (r. 16 en 17)
of

Om't er net fan opjaan hâldt. (r. 24)

25 **maximumscore 2**

De kern van een goed antwoord is:

- By it Gryksk en Latyn is der net in konfrontaasje mei de talen, (r. 29 en 30) 1
 - en by it Frysk al. (r. 34-47) 1
- of
- By it Gryksk en Latyn kaam it út himsels wei/út de winsk om wat bysûnders mei syn libben te dwaan, (r. 29-31) 1
 - en by it Frysk wiene it de ferpleechsters dy't Frysk tsjin him praten en him dingen oer de taal learden. (r. 41-47) 1

26 **maximumscore 2**

De kern van een goed antwoord is:

- Earst seach er del op it Frysk (r. 36) / Earst fûn er it in ûnbelangryk dialekt, (r. 36 en 37) 1
- mar letter seach er it Frysk as in taalfamylje mei tsientallen talen. (r. 38 en 39) / mar letter seach er de skjintme fan de Fryske taal yn (r. 46 en 47) 1

27 **maximumscore 1**

De kern van een goed antwoord is:

Helpe om de bûtenwrâld tagong ta de taal te jaan. (r. 49 en 50)

28 A

29 B

Vraag	Antwoord	Scores
30	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: • By de Noard-Amerikaanske Pueblo-folken betsjut Dyami ‘earnfûgel’, ‘boadskipper tusken himel en ierde’, (r. 73-75) • en hy sjocht himsels as boadskipper tusken taalmienskippen en bûtensteanders. (r. 71-73)	1 1
31	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: – de taal prate kinne (r. 78 en 79) – kennis hawwe fan de skiednis (r. 80) – kennis hawwe fan de kultuer (r. 80) indien drie antwoorden juist indien twee antwoorden juist indien minder dan twee antwoorden juist	2 1 0
32	maximumscore 2 De kern van een goed antwoord is: • De minsken yn in lytse taalmienskip binne troch de bûtenwrâld faak mei harren taal narre. (r. 84 en 85) • Der kin gjin begryp foar opbrocht wurde dat minsken yn in lytse taalmienskip grutbrocht binne yn harren taal. (r. 87-89)	1 1
33	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Minsken wolle harren weromlûke yn lytse talen. (r. 94 en 95)	
34	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Troch Al kin elkenien in lytse taal leare en kinne der ek mear praters fan in lytse taal (oer de hiele wrâld) by komme. (r. 103 en 104) <i>Opmerking</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als uit het antwoord blijkt dat er meer sprekers van een kleine taal bij komen.</i>	
35	D	
36	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: Oan it oerdragen fan it Hylpersk op kommende generaasjes. (r. 110-112)	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

37 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

It (wer) oerdragen fan taalkennis fan ien learmaster op ien learling.

(r. 121 en 122)

38 B

39 B

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens.

Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 1 juni te accorderen.

Ook na 1 juni kunt u nog tot en met 10 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

Tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tekst 1 Theo Klein, Friesch Dagblad, 27 januari 2024

tekst 2 Fokke Obbema, de Volkskrant, 12 april 2024